

• • • Kommunal plan för räddningsinsatser vid
Sevesoverksamheter 2026

Luleå industripark och Svartön fotat från luften med Luleå centralort i fjärran.

Foto: Luleå Hamn.

Upprättad: December 2025 av Oskar Lind, Patrik Juhlin och Desirée Edlund
Reviderad: -
Fastställd: -

Sammanfattning

Luleå kommun arbetar aktivt för att uppfylla skyldigheterna enligt Lag (1999:381) och Förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor – den så kallade Sevesolagstiftningen. Ett centralt ansvar är att upprätta en plan för räddningsinsatser vid verksamheter som omfattas av lagstiftningens högre kravnivå. Denna plan har tagits fram av Räddningstjänsten Luleå och revideras vid större förändringar eller minst vart tredje år för att säkerställa att den är aktuell och användbar.

I Luleå finns fyra verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningens högre kravnivå. Samtliga är belägna på Svartöns industriområde och hanterar ämnen som vid en olycka kan orsaka omfattande konsekvenser. Dessa verksamheter är:

- **St1 Supply AB Luleå depå** – Depåverksamhet med hantering av bränslen som bensin, diesel, fotogen och etanol
- **SSAB EMEA AB Luleå** – Stålproduktion med hantering av kemikalier som bensen, gasol, stenkoltjära, beck, vätgas och kolmonoxid
- **Linde GAS AB** – Produktion, lagring och distribution av industrigas som syrgas, kvävgas och argon
- **LKAB** – Depåverksamhet med lagring och hantering av eldningsolja

Även om olyckor med farliga ämnen är ovanliga, är de ofta komplexa och kan få stora konsekvenser. Det är inte möjligt att i förväg med exakt säkerhet bestämma vilka åtgärder som först ska vidtas vid en räddningsinsats utan beslut fattas vid insatsen på vad som ska genomföras med initialt fokus på vad som får störst livräddande effekten. Det är dock avgörande att ha genomfört planeringen för olyckor som kan inträffa. Räddningstjänstens erfarenhet av omfattande kemikalieolyckor är också begränsad, vilket gör lokal insatsplanering, förberedelser och övning avgörande för både räddningstjänst och verksamheter.

Insatsplaneringen som helhet består av flera delmängder. En viktig komponent blir ofta de fysiska insatsplanerna i form av de klassiska röda pärmarna som bland annat innehåller information om angrepps- och körvägar, särskilda risker samt delar som är viktiga för att genomföra insatser, exempelvis brandposter. Insatsplanen samlar viktig information från verksamheternas säkerhetsrapporter och kommunens handlingsprogram och syftar till att skapa effektivare insatser genom tydliga rutiner och samordning.

Vid en olycka larmas räddningstjänsten enligt en fastställd larmplan. Vakthavande befäl inom Räddningssamverkan Nord kan besluta om förstärkning, och vid behov finns regionala och nationella resurser att tillgå. För varje verksamhet finns detaljerade insatsplaner som anger angreppsvägar, risker och viktiga resurser som exempelvis brandposter.

Räddningstjänsten har enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor ansvar för att begränsa skador på människor, miljö och egendom. För att säkerställa att planen fungerar i praktiken övas den minst vart tredje år, med fokus på riskbilden och de farliga ämnen som hanteras.

Varje verksamhet har vidtagit omfattande säkerhetsåtgärder för att förebygga olyckor och begränsa följderna om en olycka ändå inträffar. Riskerna kan dock aldrig helt elimineras. Ogynnsamma väderförhållanden, dominoeffekter eller andra oförutsedda händelser kan förvärra situationen. Vid en allvarlig kemikalieolycka ska räddningstjänsten, verksamheterna och berörda myndigheter agera tillsammans för att rädda liv och minimera skador på egendom och miljö.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2. Syfte och mål	2
1.3 Metod.....	2
2. Allmän del	3
2.1 Operativ insatsplanering	3
2.1.1 Insatsplaneringen sker på olika nivåer	3
2.1.2 Luleå Räddningstjänst	5
2.1.3 Operativ ledningsstruktur	6
2.1.4 Genomförande av räddningsinsatser på Sevesoverksamheterna.....	7
2.1.5 Miljöhänsyn	7
2.1.6 Ledningsplats och stab	7
2.1.7 Resurser för farliga ämnen	8
2.2 Samverkan	8
2.2.1 Region Norrbotten.....	9
2.2.2 Polismyndigheten	9
2.2.3 SOS Alarm	9
2.2.4 Verksamhetsutövare	9
2.2.5 Miljö- och hälsoskydd.....	10
2.2.6 Lumire (Luleå miljöresurs).....	10
2.2.7 Länsstyrelsen	10
2.2.8 Myndigheten för civilt försvar	10
2.2.9 Krisgrupper	10
2.2.10 Försäkringsbolagens restvärdesräddning.....	10
2.2.11 Kommunledningen	10
2.2.12 Media.....	11
2.3 Information och varning till allmänheten	11
2.4 Underrättelse till annan stat	12
2.5 Övning	12
2.6 Verksamhetsspecifika uppgifter	12
Bilaga 1 – Om larmet går	13

1. Inledning

Luleå Kommun har utarbetat en kommunal plan för räddningsinsatser vid Sevesoverksamheter. Handlingsprogrammet har tagits fram av Räddningstjänsten i Luleå kommun.

1.1 Bakgrund

Seveso(III)-direktivet återfinns i den så kallade "Sevesolagstiftningen" som utgörs av Lag (1999:381) och Förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Verksamhetsutövarna har ansvaret för att uppfylla bestämmelserna i lagstiftningen. Kommunen har enligt 3 kap. 6 § Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) ansvar för att upprätta en kommunal plan för räddningsinsatser för verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningens högre kravnivå. Kommunen ska även informera allmänheten om vilka åtgärder som ska vidtas i händelse av en olycka vid Sevesoverksamheterna.

I Luleå kommun finns fyra verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningens högre kravnivå och dessutom är klassade som farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Dessa är:

- Stl Supply AB Luleå
- SSAB EMEA AB Luleå
- Linde GAS AB
- LKAB

Dessa fyra verksamheter är lokaliserade på Svartöns industriområde, området visas i Figur 1. Kommunens plan har den omfattning som säkerheten för omgivningen kräver. Planen revideras vart tredje år, eller när det annars till följd av ändrade förhållanden finns anledning till det. Räddningstjänsten har upprättat planen.

Figur 1. Lokalisering av de fyra Sevesoverksamheterna på Svartön (röd markering) i Luleå Kommun (Kommunens webbGIS)

1.2. Syfte och mål

Syftet med kommunens plan för räddningsinsatser vid Sevesoverksamheter är att skapa effektivare räddningsinsatser genom förberedande planering. Målet med planen är att kommunens tillsammans med verksamhetsutövaren ska:

- Avgränsa och ingripa mot olyckor så att följderna minimeras och de skador som orsakas på människor, miljö och egendom begränsas.
- Vidta nödvändiga åtgärder för att skydda människor och miljö från följderna av allvarlig olyckshändelse.
- Lämna nödvändig information till allmänheten och till berörda organ och myndigheter i området.
- Vidta åtgärder för att återställa och sanera miljö efter en allvarlig olycka.

1.3 Metod

Huvuddelen av arbetet är utfört under sommaren 2010 på räddningstjänsten i Luleå men stora ändringar har genomförts 2025 då även räddningstjänsten genomgått förändringar under åren. Vissa ändringar och tillägg har gjorts i efterhand (se revideringsdatum på framsida). Tidigt i arbetsprocessen togs beslut om att Luleå kommuns plan för räddningsinsatser vid Sevesoverksamheter ska bestå av två delar; en allmän del och en detaljerad del. För att informationen ska vara lätt att förstå för allmänheten har även kortfattade informationsblad för respektive företagsverksamhet tagits fram (se Bilaga 1).

Arbetet påbörjades med att gå igenom den lagstiftning som är aktuell samt de aktuella företagens säkerhetsrapporter. Planen utgår från den information som finns i de olika verksamheternas säkerhetsrapporter samt kommunens handlingsprogram och har tillsammans med räddningstjänstens operativa förmåga utgjort underlag för upprättande av planen. Samråd med berörda verksamhetsutövare har skett. Planen har även lämnats till Länsstyrelsen. Allmänheten har fått möjlighet att lämna synpunkter på planen innan den fastställs.

2. Allmän del

Detta avsnitt redovisar övergripande operativ insatsplanering, troliga samverkansaktörer, övningsverksamhet och miljöaspekter. I den allmänna delen framgår även hur information ska ges till allmänheten och hur underrättelse sker till annan stat vid en allvarlig kemikalieolycka. Innehållet kan kommuniceras med allmänheten och övriga berörda. Hela denna handling betraktas som allmän information till allmänheten och informationen i dokumentet är öppen. Utöver detta dokument finns det delar som inte är tillgängliga för allmänheten och som innehåller skyddsvärd information, det kan röra sig om exempelvis särskilda planer för respektive verksamhet.

2.1 Operativ insatsplanering

Räddningstjänsten Luleå arbetar med insatsplanering av Sevesoverksamheterna samt andra objekt där det finns behov av detta.

Grunden i insatsplaneringen är att uppnå en effektiv, fungerande och säker olyckshantering och samtidigt uppfylla de lagkrav som ställs på räddningstjänsten och övriga verksamheter. Att arbeta igenom en sådan process tillsammans med verksamheterna leder ofta till ökad förståelse för de olika rollerna, vilka åtgärder som ska sättas in när kopplat till specifika händelser samt för att tillse att de insatskort/insatsplaner som behövs finns på plats. Ibland leder dessa relativt omfattande arbetsprocesser till att konkreta ändringar genomförs på anläggningen i form av ombyggnationer eller att nödvändig utrustning köps in. Det är också möjligt att räddningstjänsten eller verksamhetsutövaren efter en sådan process behöver tillskansa sig ny kunskap/förmåga att hantera vissa typer av olyckor som vid planeringens inledning saknades.

Detta avsnitt anger övergripande vad som behöver beaktas avseende insatsplanering. Det är inte möjligt att i förväg bestämma vilka åtgärder som först ska vidtas vid en räddningsinsats. Däremot kan det vara lämpligt att med hjälp av företagens konsekvensanalyser fundera över vilka första åtgärder som skulle kunna bli aktuella i initialskedet vid en olycka på kommunens Sevesoverksamheter. En övervägning om vad som ger den bästa livräddande effekten genomförs alltid. Det kan i vissa fall vara så att en tätning/invallning av ett läckage eller andra åtgärder medför den största livräddande effekten, i andra fall kan åtgärder som syftar till att ta hand om redan skadade ha större effekt. Vid en större insats kommer räddningstjänsten att dela upp arbetet i olika så kallade sektorer som ofta är antingen geografiska eller funktionella. Ett stort antal resurser kommer även att tilldelas till händelsen för att skapa förutsättningar att effektivt rädda liv, egendom och miljö utefter de på plats eller i förhand uppsatta målen för insatsen.

En klassisk insatsplan anger ofta lämpliga färdvägar och input till hur de först anländande fordonen bör placeras i förhållande till vindriktning, angreppsvägar, brandposter, risker i byggnader med mera. Vid större eller komplicerade händelser som ett utsläpp av farliga ämnen tillkommer mycket fordon och utrustning, vilket medför att brytpunkter är nödvändiga för att organisera dessa. Vid insatsplanering av kemikalieutsläpp är det speciellt viktigt att beakta olika vindförhållanden.

Beroende på vilket ämne som berörs behöver befäl på plats besluta om lämplig zonindelning som i förlängningen även sätter skyddsnivå för personalen i de olika zonerna. Det kan av flera praktiska skäl vara bra att anpassa skyddet efter det behov som finns och inte välja en onödigt hög skyddsnivå vilket riskerar att försvåra det praktiska arbetet på skadeplatsen. När räddningstjänst och andra blåljusorganisationer är inblandade i en räddningsinsats är det viktigt att sambandet – radiokommunikationen – fungerar mellan de olika organisationerna.

2.1.1 Insatsplaneringen sker på olika nivåer

Inom Luleå räddningstjänst sker insatsplaneringen i olika steg beroende på verksamhetens omfattning, för Sevesoverksamheter sker arbete på samtliga nivåer (se figur 2).

• Nivå 1 – Framkörningskort

Ett kort med lagom mycket detaljer, som ska hjälpa oss till en bra förståelse och uppstart på ett objekt. För att komma så rätt som möjligt - och göra skillnad i uppstarten

• Nivå 2 – Insatskort

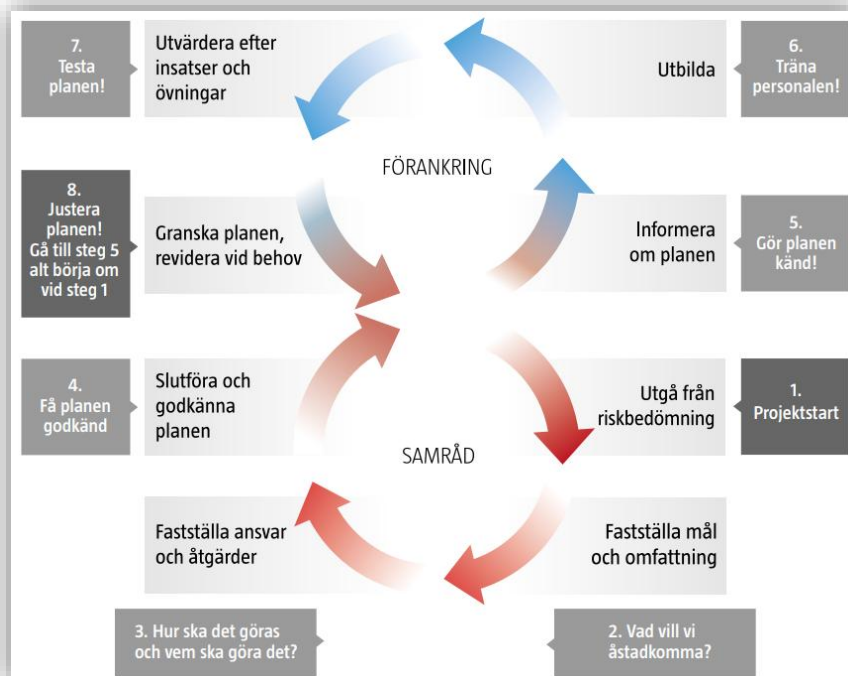
Vid behov läggs ytterligare bilder/kort till men även dokument som innehåller mer information. Om Framkörningskortet främst är för uppstarten får vi här en mer "högupplöst" bild som hjälper oss att hantera genomförandet av insatsen. Exempelvis brandgasventilation, brandcellsgränser, styrning av system etcetera. Detta kan göras i olika omfattning

• Nivå 3 – Insatskort samt gemensam insatsplanering

Här är vi till fulla insatsplanerade på objektet där vi genomfört en gemensam insatsplaneringsprocess. Här finns det ovan men även en gemensam planering och övningsplan etcetera. Farlig verksamhet och Sevesoverksamheter i första hand

Figur 2. Insatsplanering för Sevesoverksamheter sker på samtliga nivåer

Då alla Sevesoverksamheter omfattas av nivå 3 arbetar räddningstjänsten enligt MSB:s åttastegsmodell (se figur 3) som är en processmodell och metodstöd för att insatsplanera verksamheter. Den är bland annat gjord för att användas när risker och insatsförmågor ska värderas och preciseras.

Figur 3. Åttastegsmodellens olika steg

2.1.2 Luleå Räddningstjänst

Kommunfullmäktige (KF) är kommunens högsta beslutande instans, följt av kommunstyrelsen (KS) som också handhar räddningstjänstuppgifterna. KS har även ett beredningsutskott för räddningstjänst (RU) som bereder ärenden och hanterar den löpande uppföljningen. Förutom den politiska organisationen så finns en förvaltningsorganisation där räddningschefen tillika är direktör för förvaltningen.

I Luleå kommun består räddningstjänstens operativa del av en heltidsbemannad räddningsstation i centrala Luleå bestående av 1 styrkeledare och 7 brandmän. Det finns även en RIB-station (deltidsstation) i Råneå som är en beredskapsbemannad räddningsstation. Utöver dessa styrkor finns räddningsvärn i Klöverträsk och i skärgården. För att leda räddningsinsatser finns på en övergripande nivå en vakthavande räddningschef, ett vakthavande befäl, larm och ledningsbefäl samt regional insatsledare. På lokal nivå i Luleå finns insatsledare i beredskap samt en styrkeledare.

Räddningstjänsten Luleå når normalt samtliga Sevesoanläggningar i kommunen inom cirka 15 minuter. Räddningstjänstens insatsförmåga bygger på att den enskilde verksamhetsutövaren tar sitt ansvar avseende att förebygga olyckors uppkomst samt vidtar nödvändiga åtgärder för att begränsa skadorna om en olycka trots förebyggande åtgärder ändå inträffar. Enligt gällande lagstiftning är det verksamhetsutövarens ansvar att hålla med viss utrustning och ordna beredskap i skälig omfattning på sådana verksamheter där en olycka kan orsaka allvarliga konsekvenser för människor eller miljö.

Hur en räddningsinsats genomförs samt mer om hur räddningstjänsten är utformad går att läsa i kommunens handlingsprogram *olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst*.

2.1.4 Genomförande av räddningsinsatser på Sevesoverksamheterna

Larmhanteringen för de olika Sevesoverksamheterna i Luleå skiljer sig något åt. Räddningstjänsten aktiveras efter att SOS blivit kontaktade, antingen direkt via telefonsamtal från individer alternativt från SSAB:s vakt. Larm till räddningstjänsten kan i viss mån även inkomma som ett automatiskt brandlarm.

Vid inringarens samtal med SOS ledningsoperatör kopplas räddningstjänstens larm- och ledningsbefäl (LLB) in på medlyssning för värdering av informationen samt uppföljning av förutbestämda larmplaner. Beroende på händelsen finns möjlighet för LLB att i samråd med VB tilldela ytterligare resurser i form av räddningsstyrkor, särskild utrustning och ledningsresurser.

Larmplaner – det vill säga planer för vilka resurser som ska larmas anger i grova drag vilka fordon, utrustning och personal som kan behövas vid en insats i en viss anläggning finns upprättade. Som grund för samtliga Sevesoanläggningar i kommunen gäller larmplan för industribrand. Den fakta som kommer fram i larmsamtalet styr hur omfattande larmplan som genereras. Beroende på olyckans typ och omfattning avgör därefter befäl i räddningscentralen om ytterligare resurser ska larmas.

2.1.5 Miljöhänsyn

Användning och hantering av kemiska produkter kan ge upphov till omfattande skador på människor, miljö och egendom om den sker på ett felaktigt sätt eller om en olycka inträffar. Det är inte enbart de primärt påverkade produkterna som kan avge miljöfarliga ämnen utan också reaktioner till följd av brand eller kemikalieutflöde.

I LSO finns inskrivet att hänsyn ska tas till miljön på samma sätt som mot människor och egendom, vilket innebär att exempelvis beslut kan fattas om att låta något fortsätta brinna för att inte släppa ut förorenat vatten från brandsläckning (släckvatten). I Miljöbalken finns även bestämmelser som ska tillämpas vid planering och genomförande av räddningsinsatser. Verksamhetsutövarna har ett långtgående ansvar för att i förväg planera för och utreda sin hantering av släckvatten vid en räddningsinsats.

För att förhindra eller begränsa miljökonsekvenser vid olyckor i anläggningar som hanterar miljöfarligt material är det viktigt att följa upp ett antal åtgärder. Till exempel säkerställa att ett eventuellt spill inte når mark, avlopp eller vattendrag. Det ska finnas möjlighet att täta brunnar till dag- och spillvatten. För förorenat vatten som leds via det kommunala dagvattensystemet ska det vara möjligt att stänga av delar av ledningsnätet eller göra en förändring i flödesmängder. Invallning eller uppsugning/pumpning kan även vara lämpligt. Vid val av släckmetod ska det alternativ som har minst inverkan på miljön eftersträvas. Mätning och indikering kan vara åtgärder som behöver tillföras för att kontrollera eventuella föroreningar i vatten, luft och mark.

När en räddningsinsats är avslutad efter en olycka som inneburit att miljön har blivit skadad, ska räddningsledaren underrätta miljökontoret i kommunen och Länsstyrelsen. Efter avslutad räddningsinsats ansvarar verksamhetsutövaren för det fortsatta miljöarbetet. Den myndighet som ansvarar för tillsynen enligt miljöbalken kan kontrollera att verksamhetsutövaren gör det som åläggs enligt lag i fråga om förorenad mark, förorenat yt- och grundvatten samt stoftnedfall från brand.

2.1.6 Ledningsplats och stab

Insatschefen upprättar normalt ledningsplats i anslutning till sitt fordon på skadeplats. Om ledningsplatsen etableras på annan plats än skadeplats ska övriga befäl på skadeplatsen och vakthavande befäl meddelas om lokalisering. Vid olyckor vid kommunens Sevesoverksamheter kan det finnas behov av stöd till räddningsledningen i form av en stab. För olika situationer behövs olika sammansättningar. En stab kan vara liten med bara någon enstaka funktionsföreträdare och kan efter

behov utökas till många fler. Uppgifter för staben kan exempelvis vara uppföljning av verksamheten, insamling av beslutsunderlag, planläggning och arbetsfördelning för fortsatt verksamhet, sambandstjänst, transporttjänst, underhållstjänst, intern information, information till allmänheten, pressinformation och dokumentation av verksamheten.

2.1.7 Resurser för farliga ämnen

Det finns nationella förstärkningsresurser som kan nyttjas vid stora komplicerade händelser med farliga ämnen. Stödet utgår från resurser som finns placerade över hela landet i form av bland annat keminheter, saneringsenheter, indikeringsenheter, utrustning för oljeutsläpp samt storskalig pumpkapacitet och utrustning för skogsbrand.

En av keminheterna finns placerad i Luleå och har förmåga att utföra kemuppdrag. Keminheterna har utrustning för att klara av händelser med de flesta av kemikalierna på PIK-listan (prioriterade industrikemikalier). Exempel på utrustning i keminheten är olika typer av indikeringsinstrument som kan påvisa halter av vissa ämnen i luft och vatten, kemdräkter, pumpar, uppsamlingskärl, elverk, EX-klassad utrustning samt tätningsmateriel i flera olika varianter och storlekar.

I Piteå finns närmaste saneringsenhet som har förmåga att genomföra livräddande personsanering samt sanering av egen personal och materiel.

Den närmast belägna enheten med förmåga till avancerad indikering finns i Stockholmsregionen. Enheten har förmåga att indikera och genomföra analyser på okända ämnen.

I Härnösand finns närmaste oljeskyddsförråd som ska stödja den kommun som drabbats av oljepåslag på stränder. Stödet består av materiella och personella resurser.

Som komplement till de nationella och kommunala resurserna har Drivkraft som ägs av Sverige etablerat Släckmedelscentralen SMC AB. Bolaget har investerat i utrustning och ingått avtal med räddningstjänsterna i Östra Götaland, Göteborg, Malmö, Sundsvall och Luleå för att säkerställa beredskap och drift av operativ verksamhet

Som komplement till de nationella och kommunala resurserna har branschorganisationen Drivkraft Sverige bildat släckmedelscentralen SMC AB (SMC AB). SMC AB ägs av Drivkraft Sverige som ägs av drivmedelsbolagen Preem AB, St1 Sverige AB, OK-Q8 och Circle K Terminal Sweden AB. SMC AB har investerat i utrustning samt upprättat avtal med räddningstjänsterna i Räddningstjänsten östra Götaland, Göteborg, Malmö, Sundsvall och Luleå om beredskap och drift för att tillhandahålla storskalig släckutrustning för bränder som uppkommer i en cistern.

2.2 Samverkan

Före, under och efter en olycka agerar och samverkar ett antal olika aktörer. Den kommunala räddningstjänsten ansvarar enligt LSO för att genomföra räddningsinsatser vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra eller begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Enligt 6 kap. 7 § LSO får räddningsledaren anmoda statliga och kommunala myndigheter som har lämpliga resurser att delta i arbetet. Förutsättningen är att deras medverkan inte allvarligt hindrar deras vanliga verksamhet. Genom Räddningssamverkan Nord finns möjlighet att skapa kraftfull förmåga i räddningsledningssystemet oavsett var olyckan inträffar, det vill säga nyttja räddningsresurser gränslöst oavsett kommungränser. Räddningsledaren har även rätt att använda andra resurser som finns i samhället genom att tillämpa ingrepp i annans rätt enligt 6 kap. 2 § LSO och beordra tjänsteplikt för lämpliga personer enligt 6 kap. 1 § LSO.

Vid olyckor samverkar räddningstjänsten främst med polis och sjukvård. Vid samverkan med andra organisationer - främst "blåljusorganisationer" gäller olika lagstiftningar som styr respektive

verksamhet. Då organisationernas verksamheter ofta är beroende av varandra vid en skadeavhjälpande insats ställs stora krav på samverkan, inte minst mellan befäl/chefer i de olika organisationerna.

Nedan följer exempel på samverkansparter som kan bli aktuella vid en räddningsinsats på Sevesoverksamheterna i kommunen.

2.2.1 Region Norrbotten

Sjukvården utgör en av de viktigaste samverkansparterna i initialskedet av en räddningsinsats. Det är vid omhändertagandet av skadade som kontakten mellan räddningstjänst och sjukvård sker på en skadeplats. Transport av skadade till uppsamlingsplats, avklädning, eventuellt behov av sanering är exempel där samordning mellan räddningstjänst och sjukvård sker. Räddningstjänsten ansvarar för den livräddande personsaneringen och sjukvården ansvarar för den fullständiga personsaneringen vid en kemikalieolycka. Saneringen ska ske snabbt så att vård kan påbörjas. Sjukvården ansvarar för att det ska finnas en organisation för att till och från sjukhus transportera personer vilkas tillstånd kräver detta. Ambulansen ansvarar bland annat för:

- Prioritering av skadade
- Prehospital akutsjukvård
- Transport av skadad i ambulans från olycksplatsen

2.2.2 Polismyndigheten

Vid en kemikalieolycka kan det bli aktuellt att upprätta omfattande avspärningar för att förhindra människor att komma in i ett riskområde. Ut- eller inrymning av stora områden kan även bli aktuellt om utsläppet är giftigt, vindförhållanden är ogynnsamma eller på annat sätt hotar att skada människor i riskområdet. Polisen ska även lämna skydd, upplysningar och annan hjälp när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen. Polisens ansvarsområden i samband med en räddningsinsats utgörs bland annat av:

- Avspärning av skadeplats
- Trafikreglering
- Utrymning
- Genomsökning och efterforskning av försvunna personer
- Utreder brott
- Bevakning av avspärrat eller utrymt område.

Övriga uppgifter av polisiär karaktär är exempelvis olycksorsaksutredning, identifiering av döda och underrätta anhöriga till avlidna personer, identifiera och registrera skadade, utrymda, oskadade personer som varit inblandade i olyckan, uppsamling av gods och personliga tillhörigheter med mera.

2.2.3 SOS Alarm

SOS Alarm mottar larm och intervjuar den hjälpsökande och fastställer vad som har inträffat, var olyckan har inträffat och larmar sedan ut resurser från räddningstjänsten efter en fastställd larmplan. SOS Alarm ska vara ett stöd till räddningsledaren och utgör även en samordnande länk mellan räddningstjänsten och andra hjälpinsatser till exempel ambulans och polis.

2.2.4 Verksamhetsutövare

De verksamhetsutövare som omfattas av Sevesolagstiftningen har en intern beredskapsorganisation och planer för hur de ska agera vid större olyckor. För att nyttja tillgängliga resurser på ett optimalt sätt samordnas anläggningens egen planering och räddningstjänstens insatsplaner. Det faktum att anläggningens personal troligen både är snabbare på plats och har bättre lokalkännedom ska nyttjas. För respektive verksamhet ska det finnas minst en kontaktperson på företaget som möter räddningstjänsten. Personen ska vara väl insatt i verksamheten och kunna delge räddningsledaren tillgänglig information om läget. Denna person eller annan expertis på företaget ska också kunna

assistera räddningsledaren under räddningsinsatsen. Det kan vara bra att nyttja en kunnig person från företaget för att ingå som kunskapsresurs i en eventuell stab.

2.2.5 Miljö- och hälsoskydd

Representanter för miljö- och hälsoskydd kan vara rådgivare till räddningsledningen i fråga om vilka akuta åtgärder som måste vidtas vid utsläpp med kemikalier. Representanter kan ingå i staben samt utgöra kommunens representant under eventuella saneringsarbeten. Myndigheter och andra som kan hjälpa miljökontoret och räddningstjänsten är Länsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Lantmäteriet med flera.

2.2.6 Lumire (Luleå miljöresurs)

Luleå Miljöresurs utgör en samverkanspartner då kemikalieutsläpp eller förorenat släckvatten och dylikt kan nå vatten- och avloppsnätet. Kontakt med personal på Lumire kan vara aktuellt för att stänga av reningsverk eller vissa ledningar och förändra flödesmängden för att minska eventuella följdskador.

2.2.7 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har en ledningsgrupp för att hantera stora påfrestningar på samhället. Denna grupp kan utgöra en resurs för att samordna stora samhälleliga insatser. Vid en större olycka kan det vara lämpligt att placera en person från Länsstyrelsen i staben för att dels ge korta kontaktvägar till ledningen, dels hjälpa till att samordna regionala resurser. Länsstyrelsen kan komma att överta huvudansvaret för räddningsinsatsen om de bedömer att konsekvenserna kan bli omfattande eller beröra flera kommuner.

2.2.8 Myndigheten för civilt försvar

Myndigheten för civilt försvar har beredskap för allvarliga olyckor, kriser eller katastrofer i Sverige och internationellt. Myndighetens uppdrag är bland annat att bistå och ge stöd till samordning mellan svenska myndigheter i krisituationer. Vid akuta situationer sker kontakten till myndigheten via deras tjänsteman i beredskap som finns tillgänglig dygnet runt.

2.2.9 Krisgrupper

I kommunen finns organiserade krisgrupper som har varierande sammansättningar beroende på typ av olycka. Erfarenheter från olyckor visar att personer som drabbats på olika sätt, exempelvis anhöriga och de med lindrigare skador, ofta vill veta konkreta fakta och detaljer runt händelsen. Tidig kännedom om detaljer medför att krisbearbetningen snabbt kommer till stånd och blir effektivare. Eftersom räddningstjänstens personal har varit nära händelsen och i detalj vet vad som skett och vad som gjorts krävs det att lägesrapporter och nödvändig information tidigt lämnas till krisgrupper via räddningsledningssystemet eller direkt från olycksplatsen.

2.2.10 Försäkringsbolagens restvärdesräddning

Försäkringsbolagens restvärdesräddning är en tjänst som drivs av Brandskyddsföreningen för att minimera skador efter olyckor som bränder och vattenskador genom att snabbt vidta åtgärder där en specialutbildad restvärdeledare fungerar som en länk mellan räddningstjänst och försäkringsbolag för att sanera, torka och skydda egendom, vilket sparar pengar, minskar miljöpåverkan och hjälper den drabbade att återgå till vardagen snabbare. De agerar efter insatsen och hjälper till att rädda det som är värt att rädda.

2.2.11 Kommunledningen

Vid sidan av själva räddningsinsatsen kan det behövas samordning av samhälleliga insatser, där kommunens olika förvaltningar har ansvaret. Kommunens krisledningsorganisation kan parallellt med räddningstjänsten arbeta med en större olycka.

Vid samhällsstörningar behöver kommunen kunna ta fler ansvar samtidigt.

- kunna leda och bedriva egen verksamhet
- verka för att de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer samordnas och att informationen till allmänheten samordnas samt
- kunna delta i samverkan på regional nivå eller inom ett sektorsansvar.

Förvaltningarnas krisledning kan behöva aktiveras vid händelser som kräver hantering utöver ordinarie arbetssätt och organisation. Det kan handla om händelser som har en direkt påverkan på enskilda verksamheter och även vid händelser som påverkar hela kommunens samlade förmåga.

Vid akuta situationer sker kontakten till kommunledningen via tjänsteman i beredskap som finns tillgänglig dygnet runt. Kommunen har även en kommunikatör i beredskap avseende informationssamordning och kriskommunikation.

2.2.12 Media

Det mediala trycket vid större olyckor kan komma att bli mycket stort. Kontakten med media är viktig för att sprida korrekt information till allmänheten. För att minska trycket eftersträvas att presskonferenser utlyses eller att någon person utses till informationsansvarig. SOS ansvarar normalt för kontakter med media. Vid större händelser kommer en annan person att hantera den rollen, exempelvis det vakthavande befälet eller annan utsedd personal. På skadeplats hanteras normalt kontakt med media av insatschefen.

2.3 Information och varning till allmänheten

Om det inträffar en allvarlig kemikalieolycka som innebär omedelbar fara informeras allmänheten i första hand genom radio och TV. Ett "Viktigt meddelande till allmänheten" (VMA) sänds där information ges om vad som har hänt och vilka åtgärder som ska vidtas för att skydda sig mot faran. Information ska även läggas ut på kommunens hemsida. I Luleås tätorter och i Råneå finns det tyfoner (mistlurar) som kan användas för att varna allmänheten.

För övriga områden med varningsbehov nyttjas yttre högtalarsystem på fordon. Tyfonerna startas om akut fara föreligger. Det kan exempelvis vara fråga om utsläpp av giftig gas eller förgiftat vatten. Allmänheten uppmanas då att stanna inomhus, stänga dörrar, fönster och ventilation samt lyssna på radio eller titta på TV för fortsatt information. Signalen består av upprepade 7 sekunder långa ljudstötter med 14 sekunders paus emellan, se figur 5. När ingen fara längre föreligger följs viktigt meddelandesignalen av signalen "Faran över", en 30 sekunder lång, sammanhängande signal. Dessa signaler provas första helgfria måndagen i mars, juni, september och december klockan 15.00.

Figur 5. Signalen Viktigt Meddelande

Luleå kommun har tillsammans med St1 Supply AB Luleå, SSAB EMEA AB, Linde GAS AB och LKAB tagit fram foldern "Om larret går" som omfattar åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Foldrar skickades ut under 2021 till hushåll som kan påverkas vid olyckor orsakade av Sevesoverksamheterna. I foldern ges kort information om olycksriskerna i respektive närområde. Den talar också om hur information och varningen sker ifall det inträffar en allvarlig kemikalieolycka samt vilka åtgärder som ska vidtas. Foldern finns tillgänglig, uppdaterad, på kommunens hemsida och som länk i referenslistan i detta dokument. Foldern skickas ut till allmänheten vart femte år. Nästa utskick planeras till 2026.

2.4 Underrättelse till annan stat

Om effekterna av en olycka på ett företag som omfattas av Sevesolagstiftningen skulle kräva åtgärder till skydd för befolkningen eller miljön i ett annat land än Sverige ska räddningstjänsten omedelbart underrätta berörd myndighet i det landet. Olyckorna som kan inträffa i Luleå kommun bedöms inte medföra konsekvenser där annan stat kan beröras. Om det skulle bli aktuellt att underrätta annan stat sker rapportering till aktuell myndighet via tjänsteman i beredskap på Myndigheten för civilt försvar.

2.5 Övning

Övningar ska planeras i samarbete med verksamhetsutövaren och ska stå i proportion till verksamhetens omfattning och de risker som verksamheten har. Övningar för Sevesoanläggningar ska läggas in i långsiktiga övningsplaner. Vid planering ska samordning ske med verksamhetsutövaren för att få realistiska övningsscenarion. Inriktningen för övningarna på kommunens Sevesoanläggningar ska bland annat styras av typ av verksamhet, riskbilden, förekomst av farliga ämnen och de formella krav som finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Storskaliga övningar med scenariot cisternbrand i energihallen hålls vart tredje år, där även Släckmedelscentralen AB medverkar som en av aktörerna. Där emellan genomförs befälsövningar som förberedelse för möjliga insatser. Andra aktuella övningsscenarion är läckage av gas, utsläpp av kemikalier med eller utan brand och andra händelser på någon av Sevesoverksamheterna. Övningarnas genomförande dokumenteras. Övningsverksamheten ska kontinuerligt följas upp för att kvalitetssäkra och tillse att personalen besitter nödvändig kompetens.

2.6 Verksamhetsspecifika uppgifter

Kommunens plan för räddningsinsatser vid Sevesoverksamheter är indelad i olika delar med varierande detaljeringsgrad. För att informationen ska vara lätt att förstå för allmänheten har kortfattade informationsblad rörande respektive Sevesoverksamhet tagits fram hänvisas som länk i referenslistan. Den allmänna delen i denna rapport och informationsbladen är offentliga och ska kommuniceras med allmänheten. De finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Bilaga 1 – Om larmet går

Om larmet går

Information från Luleå kommuns räddningstjänst
i samarbete med Linde Gas, LKAB, St1 Sverige och SSAB.

Hur förhindrar vi olyckor?

Inom Svartöns industriområde finns företag som hanterar speciella risker. Denna broschyr är till för din säkerhet. Du får den för att du ska veta hur du ska agera vid en allvarlig olycka. Läs därför igenom innehållet noga.

Varför har du fått den här broschyren?

Verksamheterna inom de företag som finns med i denna broschyr omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Linde Gas, LKAB, ST1 Sverige och SSAB har tillsammans med Räddningstjänsten i Luleå ett kontinuerligt samarbete för att hantera de risker som företagens verksamhet medför.

Sannolikheten för en allvarlig olycka är liten

Skulle det ändå inträffa har Luleå kommun en god beredskap. Detta

oavsett om det rör sig om störningar i el- eller vattenförsörjningen, översvämningar eller större kemikalieolyckor. Kommunen har insatsplaner för hur räddningstjänsten ska agera vid svåra olyckor. Planerna tas fram i samverkan med företag, länsstyrelse, region, militär och andra myndigheter. Räddningstjänsten har ständig beredskap.

Säkerhetstänkandet genomsyrar företagets verksamhet

För att kunna höja säkerheten och eliminera risker och brister genomför samtliga företag kontinuerligt riskanalyser över verksamheten.

I riskanalyserna framgår det även vilka nödåtgärder som företagen kommer att vidta om en olycka trots allt skulle ske. Riskanalyserna kompletteras i det dagliga arbetet med skyddsronder och avvikelserapportering.

Utbildning av personalen i säkerhetsfrågor är en annan viktig del. Företagen sammanställer även en särskild säkerhetsrapport som överlämnas till tillsynsmyndigheten vart femte år eller vid förändrad verksamhet. Räddningstjänsten kontrollerar tillsammans med andra myndigheter att säkerhetsbestämmelserna efterlevs.

Så här hanterar vi kemikalier på Svartöns industriområde:

Linde Gas AB är Sveriges ledande tillverkare av industriella och medicinska gaser. I Luleå bedriver Linde en luftgasfabrik i anslutning till SSAB. Verksamheten omfattar produktion, lagring och distribution av syrgas, kvävgas och argon.

RISKER: Flytande syrgas lagras i en stor, välisolerad lagertank. Om ett stort utsläpp av flytande syrgas skulle inträffa bildas ett gasmoln som sprids efter marken och bildar kraftig dimma. Området som påverkas kan variera från några hundra meter till flera kilometer. Syrgas i sig är inte brännbar men kan orsaka brand i kontakt med t ex olja, fett, trä och textil. Brandförloppet kan bli explosionsartat. Syrgas ger inga besvär vid inandning under normal exponering. Syrgas i vätskeform eller som kall gas kan ge svåra frysskador på hud och ögon. Syrgas är färglös, luktfri och smaklös.

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER: Sannolikheten att en gastank ska haverera med ett stort utsläpp av flytande syrgas som följd är mycket liten. För att reducera konsekvenserna av en eventuell olycka finns beredskapsplaner med instruktioner framtagna tillsammans med SSABs brandskyddsorganisation och kommunens räddningstjänst. Vid en brand eller storutsläpp i omgivande företag kommer Linde att stänga sin produktion för att eliminera riskerna för explosion. Påverkan från omgivningen kan ske genom att förorenad luft mättar Lindes luftfilter. Gasvarnare finns därför inmonterad i alla luftintag.

LKAB är en internationell högteknologisk gruv- och mineralkoncern som bryter och förädlar Norrbottens unika järnmalm för den globala stålmarknaden. Hållbarhet är kärnan i vår affärsidé och vår ambition är att vara ett av de mest innovativa, resurseffektiva och ansvarstagande företagen i branschen. LKAB bedriver depåverksamhet med lagring och hantering av eldningsolja på Uddebo oljehamn i Svartöstan i Luleå. Verksamheten omfattar mottagning, förvaring och distribution av eldningsolja och diesel. Produkterna lossas med fartyg och lagras i cisterner ovan mark. Utlastning sker genom påfyllning till antingen järnvägsvagn eller tankbil. Eldningsolja och diesel är brandfarlig och miljöfarlig vätska.

RISKER: Miljörisker kan uppkomma genom spill, utsläpp eller överfyllning av cistern med eldningsolja och diesel till vatten. Brandrisker kan uppkomma genom läckage av produkterna och att en samtidig tändkälla uppstår.

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER: Organisation och handlingsplaner finns för vad som ska göras vid en eventuell olycka eller tillbud. Överfyllnad av cistern förhindras genom att överfyllnadsskydd installerats på cisterner. Ytorna kring lastplatserna är hårdgjorda för att undvika att spill tränger ner i marken och avloppet på spillplattan är anslutet till ett speciellt system för att rena oljor från dagvattnet. Brandlarm ger tidig varning och förhindrar att brand eller explosion uppstår.

SSAB är en ledande, global producent av avancerade höghållfasta stål och seghärdat stål. Företaget har koksverk, masugn och stålverk i Luleå, där stålämnen produceras för vidare bearbetning vid SSAB i Borlänge.

RISKER: I tillverkningen hanteras olika gaser, t ex gasol och processgaser samt kemiska ämnen som bensen och stenkoltjära som kan påverka människor och miljö vid en allvarlig olycka. Generellt sett bedöms riskerna för allvarliga skador på närboende som små. Vid vissa olycksscenarioer kan dock närboende komma att påverkas märkbart. Ett utsläpp av kolmonoxid kan vid ogynnsamma väder- och vindförhållanden spridas till närliggande bostadsområden. Gasen är giftig vid inandning. Vid en längre tids exponering för höga halter av gasen kan allvarliga skador uppstå. Ett utsläpp är mycket sällsynt. Vid en cisternexplosion (BLEVE) kan den närmaste omgivningen utsättas för hög värmestrålning under en kortare tid, vilket kan ge brännskador. Scenariot är osannolikt.

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER: För att minska skadeverkningarna vid en eventuell olycka är en effektiv larmhantering av yttersta vikt. SSAB har en larmcentral vid Västra vakten samt en intern räddningstjänst, båda funktionerna är bemannade dygnet runt, året om. SSAB har även en egen brandskyddsorganisation som arbetar med förebyggande åtgärder. För att upptäcka gasspridning finns gasvarningssystem och verksamheten är alltid bemannad för att snabbt kunna stoppa anläggningen vid olycka eller läckage.

ST1 Sverige AB är ett modernt energiföretag med visionen att vara den ledande producenten och försäljaren av CO₂-medveten energi. Vår affär omfattar hela kedjan från raffinering av råolja till försäljning till slutkund. På depån i Luleå lossas, lagras, och lastas petroleumprodukter, främst bensin, diesel, flygbränsle och eldningsolja. Dessa transporteras sedan ut till bensinstationer, industrier och villaägare via tankbil.

RISKER: Eftersom petroleumprodukter är både brandfarliga och miljöskadliga är hanteringen förenad med vissa risker. Det kan exempelvis börja brinna i en cistern (behållare). Innehållet i en cistern kan rinna över. Det kan uppstå ett läckage när produkterna pumpas över till cisternen. Skulle en cisternbrand inträffa kyler räddningstjänsten de omgivande cisternerna och risken för spridning av flytande produkter utanför industriområdet är därför mycket liten. Vid en eventuell brand uppstår dock en kraftig rökutveckling som kan komma att beröra bostadsområdena runt området.

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER: Eftersom konsekvenserna av en olycka är så allvarliga är riskhanteringen främst inriktad på att förebygga olyckor. Cisternerna är försedda med automatisk nivåmätning för att förebygga att innehållet rinner över. Utlastningen till bil övervakas av fordonsföraren som har tillgång till manuellt larm. Det finns också ett helautomatiskt skumsprinklersystem vid bilutlastningen. Rökförbud gäller dessutom inom hela området.

Så här blir du varnad

Lokalradio och TV

Om det inträffar en allvarlig kemikalieolycka informeras allmänheten i första hand genom lokalradio och TV. Då sänds ett "Viktigt meddelande till allmänheten" med information om vad som hänt och vad man ska göra.

Information läggs även ut på kommunens och företagens hemsidor.

Tyfon

Ibland kan även en tyfon (mistlur) användas för att varna allmänheten. Signalen provas första helgfria måndagen i mars, juni, september och december klockan 15:00.

SIGNAL "VIKTIGT MEDDELANDE"

SIGNAL "FARAN ÖVER"

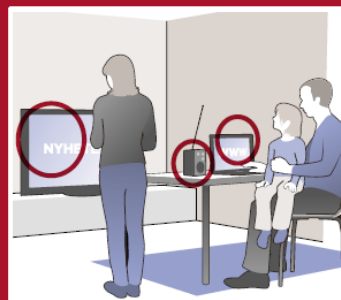
DET HÄR SKA DU GÖRA VID LARM

1. Gå inomhus.

2. Stäng dörrar, fönster och ventilation.

3. Lyssna på lokalradion och TV.

LULEÅ KOMMUN

Luleå Kommun, Räddningstjänsten

Besöksadress: Brandgatan 3, Postadress: Räddningstjänsten, 973 47 Luleå
E-post: lulea.kommun@lulea.se, Telefon Luleå kommun kundcenter: 0920-45 30 00

Linde Gas AB
971 88 Luleå
070-380 68 20
www.linde-gas.se

LKAB
Box 952, 971 28 Luleå
0771-760 000
www.lkab.com

SSAB
971 88 Luleå
0920-920 00 (vxl)
www.ssab.se

St1 Sverige AB
Oljehamnsvägen, 974 37 Luleå
08-555 489 60
www.st1.se

Vill du ha mer information? Den här informationen skickas ut av Luleå kommun. Verksamheten inom de företag som finns med i denna broschyr omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Om du vill ha mer information kan du vända dig till kommunens Räddningstjänst eller de berörda företagen.